

LEGĂMÂNT & DIALOG

DESCOPERĂ CREDINȚA –
UN STUDIU AL PERICOPEI CU RABINUL SACKS

Traducere: Magda Zucker

Legământ și Dragoste

Eikev 5780

La finalul pericopei de săptămâna trecută și începutul pericopei din această săptămână apare o expresie interesantă, iar acestea sunt singurele două locuri în care o întâlnim în întreaga Tora. Expresia este *ha-brit veha-chesed* (Deuteronom 7:9), respectiv în pericopa acestei săptămâni *et ha-brit ve-et ha-chesed* (Deut. 7:12).

Să știi așadar că Domnul Dumnezeuul tău este Dumnezeu. El este un Dumnezeu credincios, care păstrează *brit-ul* și *chesed* până la o mie de generații ale celor care îl iubesc și păstrează poruncile Lui. (Deut. 7:9)

Dacă vei acorda atenție acestor legi și vei avea grijă să le urmezi, atunci Domnul Dumnezeuul tău va păstra *brit-ul* și *chesed-ul* cu tine așa cum a jurat înaintașilor tăi.

(Deut. 7:12)

Această expresie este ciudată. Relația dintre Dumnezeu și Israel este definită de *brit*, legământ. Aceasta este, în esență, conținutul Torei. Ce este atunci acest cuvânt adăugat, *chesed*?

Traducătorii au o problemă cu el. Traducerea Jewish Publication Society a primului verset din Parasha este: “Și dacă vei respecta aceste reguli cu atenție, atunci Domnul Dumnezeuul tău va păstra cu fidelitate pentru tine legământul pe care l-a jurat înaintașilor tăi. Astfel traduce *chesed* însemnând “cu fidelitate” și îl folosește ca un adverb al verbului “a respecta” sau “a păstra”. Această traducere este foarte extinsă.

O traducere ne-evreiască, International Version, traduce *ha-brit veha-chesed* ca “un legământ al dragostei.” Aceasta este o tradiție foarte creștină. Legământul în care Israelii și Dumnezeu au intrat era un legământ legal, nu doar unul de dragoste.

Aryeh Kaplan, în lucrarea *The Living Torah*, a realizat o traducere corectă și anume: “Domnul Dumnezeuul tău va păstra legământul și dragostea cu care a făcut un jurământ înaintașilor tăi.” Nu

un “legământ al dragostei”, ci “legământul și dragostea.” Și totuși: care este legământul și ce este dragostea care este distinctă de legământ?

Ar putea părea o chestiune minoră dacă această expresie, ceea ce e un lucru rar în Tanach, nu ar apărea în momente cheie ale istoriei evreiești. De exemplu, apare în rugăciunea regelui Solomon la consacrarea Templului din Ierusalim:

“Doamne, Dumnezeul lui Israel, nu există niciun alt Dumnezeu ca tine în ceruri sau pe pământ - Tu cel care păstrezi legământul și dragostea cu servitorii tăi care continuă din toată inima pe calea ta.” (1 Regi 8:23)

Atunci când, după exilul Babilonian, națiunea s-a adunat în jurul lui Ezra și Nehemia în Ierusalim și au reînnoit legământul au spus:

“Acum, Dumnezeul nostru, Dumnezeul măreț, puternic și înfricosător, care păstrează *legământul Său și dragostea*, nu lăsa toate aceste dificultăți să pară neînsemnate în ochii tăi - dificultățile care s-au abătut asupra noastră, aspra regilor și conducătorilor noștri, asupra preoților și profetilor noștri, asupra înaintașilor și întregului Tău popor, din vremea regilor Asiriei și până astăzi. (Neh. 9:32)

În aceste momente critice, când Moshe a reînnoit legământul pe malul Iordanului, când Solomon a rededicat Templul, iar poporul s-a rededecat în timpul lui Ezra și Nehemia, au avut grijă să definească relația dintre Dumnezeu și popor ca o relație a *brit*-ului și *chesed*-ului, legământului și dragostei. Se pare că ambele sunt necesare, altfel nu ar fi folosit acest limbaj în trei momente definitorii, la distanță de secole.

Care este semnificația cuvântului *chesed*? În mod semnificativ, Maimonide dedică penultimul capitol al *Călăuzei rătăciților* pentru analiza a trei cuvinte: *chesed*, *tzedaka* și *mishpat*. Despre *chesed* el spune:

În Comentariul la *Pirkei Avot* (5:7) am explicat *chesed* ca denotând excesul. Este în mod special folosit pentru bunătatea extraordinară. Bunătatea cu dragoste, este practică în două moduri: primul, arătăm bunătate celor care nu așteaptă nimic de la noi; în al doilea rând, arătăm bunătate celor cărora le-o datorăm, în mai mare măsură decât le-o datorăm... Însuși actul creației este un act de bunătate cu dragoste din partea lui Dumnezeu: “Am spus, ‘Universul este construit în bunătate cu dragoste’” (Ps. 89:3)...¹

Diferența dintre cei trei termeni este că am dreptul *legal* la *mishpat*. Am dreptul *moral* la *tzedaka*. Însă în ceea ce privește *chesed*, nu am acest drept. Când cineva mă tratează cu *chesed*, acela este un act pur de bunătate. Nu am făcut nimic să îl merit.

Maimonide notează, citând expresia din Psalmi “Universul este construit în bunătate cu dragoste”, creația a fost un act de pur *chesed*. Nimeni nu crează ceva pentru că acel lucru merită să fie creat. Creațiile nu există înainte de a fi create.

¹ *Călăuza rătăciților*, III:53.

Putem defini acest lucru în termeni umani mai preciși. Cartea lui Rut este cunoscută ca o lucrare de *chesed* prin excelență: “Rabbi Zeira a spus, ‘Această carte nu are nimic în ea cu privire la impuritate sau puritate, interzis sau permis. Atunci de ce a fost scrisă? Pentru a ne învăța măreția recompensei pentru actele de *chesed*.’”²

Există două scene cheie în această carte. Prima dintre ele are loc atunci când Naomi, îndoliată după pierderea soțului și a celor doi fii ai săi, decide să se întoarcă în Israel. Ea le spune celor două nore ale sale: „Întoarceți-vă, fiecare dintre voi, în casa mamei voastre. Fie ca Domnul să vă arate bunătate așa cum ați arătat și voi bunătate soților voștri și mie...” Ea le spune că nu mai au alte obligații față de ea. Ele au fost căsătorite cu fii săi, însă acum sunt văduve. Naomi nu are alți fii. Fiind femei moabite, ele vor fi străine în Israel: nu au niciun motiv să meargă acolo. Nu îmi datorati nimic, le spune ea. Ați fost amabile, ați fost niște nore bune, însă acum trebuie să mergem pe căi diferite.

Cel de-al doilea discurs are loc atunci când merge să adune grâne de pe terenul lui Boaz, care o tratează cu foarte multă grijă și considerație. Ea îl întreabă: “Cum de am găsit asemenea recunoaștere în ochii tăi încât să mă remarci pe mine – o străină?” Cele două cuvinte cheie aici sunt “recunoaștere” și “străină”. “Recunoașterea” înseamnă că te-ai purtat față de mine ca și cum ai fi avut obligații față de mine. Însă sunt o “străină”. Cuvântul folosit aici nu este “străin” cu sensul de rezident al unui alt ținut cărui îi sunt datorate anumite lucruri. Înseamnă cineva care este complet din afară. Rut îi spune lui Boaz: tu nu îmi datorezi nimic.

Asta este ceea ce face ca Rut să fie cartea supremă a chesed-ului, datorită binelui făcut unei persoane care nu are nicio revendicare către tine. Ceea ce Rut face pentru Naomi și Boaz pentru Rut nu sunt *mishpat* sau *tzedaka*. Sunt acte de *chesed* pur.

Acum să ne întoarcem la întrebarea cu care am început. De ce Moshe, Solomon și Nehemia definesc relația dintre evrei și Dumnezeu, nu în termeni ai unui singur concept, legământul, ci adaugă o a doua idee și anume *chesed*, un act făcut din dragoste.

Legământul este în esență reciproc. Două persoane sau entități se angajează una față de cealaltă, fiecare asumându-și o responsabilitate. Așa a fost definit de către Dumnezeu pe Muntele Sinai: “Dacă vă veți supune Mie întru totul și veți păstra legământul Meu, atunci dintre toate națiunile voi veți fi ai mei dintre toate popoarele, căci întreg pământul este al Meu” (Exod 19:5). *Dacă* voi sunteți poporul Meu, Eu voi fi Dumnezeul vostru. *Dacă* voi mă veți servi, Eu vă voi binecuvânta. Fiecare legământ are o condiție dacă – atunci. Așadar fiecare legământ este inerent vulnerabil. Asta este ceea ce a subliniat Moshe în Devarim. Nu considerați că țara sau binecuvântările sale vor veni de la sine. Dacă veți face bine, lucrurile vor merge bine, dacă veți face rău, vă așteaptă multe pericole.

Acesta este un legământ. *Chesed*, prin contrast, nu are această condiție dacă – atunci. Este oferită din bunătatea celui care o oferă, indiferent de meritul celui care o primește. Atunci când Moshe, Solomon și Nehemia au făcut referire la *chesed*, în plus față de legământ, ei au făcut o cerere implicită către Dumnezeu, având o semnificație fundamentală. Chiar dacă vom eșua să onorăm legământul, te rugăm Doamne să fii îndurător cu noi, pentru că Tu ești bun chiar și atunci când noi

² Ruth Rabbah 2:14.

nu suntem și Tu faci bine chiar și atunci când noi nu merităm, atunci când nu putem avea nicio pretenție asupra ta – *ki le-olam chasdo*, căci *chesed*-ul Său este etern.

Versetele din pericopa noastră sună condițional: “Dacă vei acorda atenție acestor legi... atunci Domnul Dumnezeu tău va păstra *brit*-ul și *chesed*...” Acest lucru sugerează că ni se va arăta *chesed* dacă vom merita, iar dacă nu, nu. Însă nu este așa. La finalul blestemelor, în Bechukotai, Dumnezeu spune: “Și totuși, în ciuda acestor lucruri, atunci când sunt pe teritoriul inamicilor lor, *nu îi voi respinge sau detesta pentru a-i distruge complet, încălcându-mi legământul cu ei*. Eu sunt Domnul, Dumnezeu lor.”

Dumnezeu nu va încălca niciodată legământul, chiar dacă noi o facem, datorită *chesed*-ului Său. Tanachul descrie relație dintre Dumnezeu și Israel în două modalități primare: asemeni unui soț și a unei soții și asemeni unui părinte și a unui copil. Între soț și soție poate exista un divorț. Între un părinte și un copil acest lucru nu se poate întâmpla. Ei se pot îndepărta, însă părintele rămâne părinte, iar copilul rămâne copilul său. Căsătoria este un legământ; a fi părinte nu este. Nu ne părăsi îi spunem lui Dumnezeu, deoarece orice am fi făcut, Tu ești părintele nostru, iar noi suntem copiii tăi. *Chesed* este acel tip de dragoste al unui părinte pentru copilul său, fie că o merită, fie că nu. *Chesed* este îndurare necondiționată.

Consider că *chesed* este cea mai mare realizare a vieții morale. Este ceea ce Rut a făcut pentru Naomi, Boaz pentru Rut, și din acea bunătate provine David, cel mai mare rege al Israelului. **Altruismul reciproc – eu fac asta pentru tine, iar tu faci asta pentru mine – este universal printre animalele sociale. *Chesed* nu este. Dumnezeu a creat Universul cu *chesed*. Prin *chesed* putem crea momente de frumusețe morală care aduc bucurie și speranță acolo unde era întuneric și disperare.**

Shabat Shalom

Pentru mai multe articole ale Rabinului Sacks, vă invităm să vizitați www.rabbisacks.org

© Rabbi Sacks • Toate drepturile sunt rezervate
Biroul Rabinului Sacks este susținut de *The Covenant & Conversation Trust*